

Schieten voor studiepunten?

In een nieuwe minor (inclusief reservistenopleiding) gaat de universiteit nauw samenwerken met Defensie. Goed idee? Een debat over veiligheid versus academische vrijheid. 'Dit is problematisch'

Nieuw-Guinea Schietend stelde
Rolph 'Gunsalvo' orde op zaken

Isabelle Kafando 'Iedereen heeft
weleens een identiteitscrisis'

Waar blijft het advies over de academische banden met Israël? Ongeduldige demonstranten verstoorden maandag de universiteitsraadsvergadering, maar het college van bestuur zweeg. Volgens de voorzitter van de commissie mensenrechten/conflictgebieden 'zijn we een heel eind'

Slachtoffers van phishing betaalden niet

Studenten en medewerkers hebben onlangs nepmails ontvangen waarin werd gevraagd om geld, omdat anders hun account zou worden geblokkeerd. Volgens de universiteit hebben de daders informatie van zeven personen onder ogen gekregen. Niemand zou hebben betaald.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

In een van de mails stond dat het e-mailaccount van de betreffende medewerkers en studenten wegens een 'routinecontrole' moest worden geactiveerd. Om deactivering te voorkomen, moesten ze zogenaamd via een opgegeven mailadres van de 'IT-helpdesk' hun volledige naam, e-mailadres en afdeling noemen.

In een andere mail werd studenten gevraagd zo snel mogelijk 550 euro aan collegegeld over te maken op een buitenlands rekeningnummer, 'om problemen met uw account te voorkomen'. Vorige week maakte de universiteit op de website bekend dat het Security Operations Centre (SOC) en de afdeling Veiligheidszaken in contact zijn geweest met studenten en medewerkers die waren gehackt als gevolg van de phishingactie. Daarin stond ook dat 'enkele studenten naar alle waarschijnlijkheid geld hebben overgemaakt naar het rekeningnummer dat is genoemd in de nepmail'. Ook is de universiteit een datalek- en aangifteprocedure gestart.

Volgens universiteitswoordvoerder Mischa van Vlier zijn er 'zeven personen geïdentificeerd van wie het account gecompromitteerd was'. Zij hebben ingelogd op een malafide link die zij ontvingen nadat zij een mail hadden gestuurd om hun account zogenaamd te activeren. 'Dit is gebeurd volgens een AIRM-aanval (adversary-in-the-middle, red.), waarbij zowel de sessie als het wachtwoord worden gestolen', aldus Van Vlier. Maar het eerdere bericht dat er ook zou zijn betaald, blijkt na nader onderzoek niet te kloppen. 'Eerdere berichten hierover waren gebaseerd op communicatie tussen leden van onze gemeenschap en het valse e-mailadres', aldus Van Vlier. 'Van deze groep van veertien personen hebben we inmiddels van tien mensen te horen gekregen dat zij niets hebben betaald. De overige vier hebben tot op heden niet gereageerd op onze pogingen met hen in contact te komen. Wij hopen dat dat alsnog snel gebeurt. Gelukkig lijkt het er vooralsnog op dat niemand heeft betaald.' Voor de universiteit zelf hebben de phishing-mails geen directe gevolgen gehad, behalve 'de tijd en inspanning van de betrokken medewerkers om deze kwestie op te lossen'. Van Vlier benadrukt dat het ISSC nooit vraagt om een account of mailbox te activeren of verifiëren per email. 'Wij willen onze studenten en medewerkers dus op het hart drukken om niet in op dit soort verzoeken in te gaan.'

De mails hebben verschillende afzenders. Een van de afzenders gebruikt de naam van een persoon die afkomstig lijkt uit Angola. De afzender van de andere mail is 'een bestaande persoon en zelf ook slachtoffer', zegt Van Vlier. 'Hij is niet betrokken bij deze phishingpoging.' Het SOC heeft alle beschikbare informatie over de mogelijke daders inmiddels gedeeld met de politie.

Diverse studenten en medewerkers hadden na ontvangst van de mails melding gemaakt bij het ISSC. 'Helaas kon de grootschalige spamactie met nepmails niet worden voorkomen, maar zijn er wel direct maatregelen genomen om de impact te beperken', schrijft de universiteit op de website. 'Zo heeft het SOC er onder andere voor gezorgd dat de malafide afzenders zijn geblokkeerd en de spammails zijn opgeruimd.' Studenten en medewerkers die een onbetrouwbare mail ontvangen, kunnen deze beter niet meteen weggooiën maar dit zo snel mogelijk melden bij het ISSC via helpdesk@issc.leidenuniv.nl.

Tijd voor de hamvraag: waar blijft het advies over Israël?

Ondanks eerdere aankondigingen is er nog steeds geen advies van de commissie mensenrechten/conflictgebieden over het verbreken van de banden met Israëlische instellingen. Het college van bestuur zwijgt, ook als demonstranten de universiteitsraadsvergadering verstoren.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO TACO VAN DER EB

'TIMO KOS SCHANDE! BLOED AAN JE HANDEN!
LUC SELS SCHANDE! BLOED AAN JE HANDEN!
DE RIJCKE SCHANDE! BLOED AAN JE HANDEN!'

Zo'n vijftig demonstranten van Students for Palestine zingen het college van bestuur maandagmiddag toe terwijl de collegeleden naar de universiteitsraadsvergadering in een zaal op de derde verdieping van het Wijnhavengebouw lopen. De demonstranten zijn het meer dan zat dat het laatste advies van de commissie mensenrechten/conflictgebieden zo lang op zich laat wachten. Dat advies werd eerst vorig jaar 'mogelijk voor de zomer' verwacht, toen na de herfst, maar inmiddels is het al lente.

De commissie buigt zich al die tijd over de vraag of de Universiteit Leiden de banden met Israëlische instellingen moet verbreken. Eerder adviseerde de commissie al wel om de uitwisselingsprogramma's met twee Israëlische universiteiten op te schorten. Het college nam dat advies - anderhalve maand later - over.

Bij de demonstranten is het geduld op: zij willen dat de universiteit ook de overige banden verbreekt. Wanneer collegeleden Sarah de Rijcke, Luc Sels en Timo Kos bij de vergaderzaal arriveren, blijven ze voor de deur staan om te luisteren naar de boodschap die een van de studenten voorleest. 'Wat zijn jullie al die tijd aan het doen in jullie gesloten kamers? Hoe veel bloed wil de universiteit aan de handen hebben?' vraagt die zich hardop af. 'Ondanks een staakt-het-vuren, is er geen vrede en is er geen vrijheid in Palestina. Tientallen Palestijnen, onder wie kinderen, zijn gedood sinds het uitbreken van de oorlog tegen Iran.'

Daarnaast vinden de activisten dat de universiteiten in Israël niet neutraal zijn, maar 'diep zijn verankerd in structuren die de bezetting en de apartheid in stand houden' en 'diep zijn verweven met het militair-industriële complex van de staat'. Als voorbeelden leest de demonstrant voor: 'Ze ontwikkelen surveillance-instrumenten en wapensystemen die de voortdurende belegering, onteigening en uitroeiing van het Palestijnse leven rechtstreeks ondersteunen.' Volgens Students for Palestine is de Leidse universiteit 'onderdeel van de genocidale machine'

zolang zij met deze instellingen blijft samenwerken middels onderzoeksverbanden, investeringen en uitwisselingsprogramma's. 'Wij, studenten, zitten in uw collegezalen, luisteren naar uw lessen over internationaal recht en diplomatie en zijn er intussen getuige van hoe onze eigen universiteit daar geen moer om geeft. Wij eisen dat de Universiteit Leiden alle institutionele partnerschappen met deze zionistische entiteit beëindigt. Verbreek de banden en doe het nu! Nadat de collegeleden de woorden hebben aangehoord, lopen zij zonder een woord te zeggen de vergaderzaal in. Daarbinnen wordt maandagmiddag echter niets besproken over de voortgang van het advies, zal later blijken.

Het weerhoudt de demonstranten er niet van flink lawaai te maken. Een uur lang scanderen ze teksten, stampen ze met hun voeten op de grond en trommelen ze met hun handen tegen de deur en het glas aan weerszijden ervan. De groep is weliswaar een stuk minder groot dan bij voorgaande demonstraties, maar het geproduceerde geluid is er niet minder om:

'LU, PICK A SIDE!
JUSTICE FOR GENOCIDE!
WE, WE WILL NOT REST!
FUCK YOUR RESEARCH JUST DIVEST!'

Als de raadsvergadering na anderhalf uur op zijn einde loopt en vice-collegevoorzitter Timo Kos naar buiten komt, houden de demonstranten zich ineens muisstil. Het is tijd om de hamvraag te stellen: waar blijft het advies van de commissie? Alle moeite ten spijt, moeten de studenten het doen met een povere reactie. Kos houdt het erbij dat het onderwerp pas 'in de volgende vergadercyclus aan bod komt'. Wanneer die is weet hij niet uit het hoofd.

Mare deed meermaals een poging om de voorzitter van de commissie, hoogleraar criminologie Joanne van der Leun, erover te spreken, maar zij verwees in eerste instantie door naar het college. 'Vragen over waar het proces staat horen daar terecht', aptt ze nadat ze niet aan de telefoon wil komen. 'Zo is dat formeel gezien geregeld aan de universiteit.'

Universiteitswoordvoerder Mischa van Vlier kon de vraag echter niet beantwoorden. 'De universiteit is immers de ontvangende partij van de definitieve versie van het advies, maar de verwachting is dat het binnenkort echt af is.'

Woensdagochtend vroeg Mare nogmaals aan commissievoorzitter Van der Leun naar de voorzitter. 'We hebben een groot aantal bronnen geraadpleegd en van alle projecten de onderzoekers gesproken.' Bronnen melden aan Mare dat het advies zo lang op zich laat wachten, omdat er spanningen tussen de commissieleden zouden zijn. Van der Leun: 'Er zijn in de commissie verschillende visies en zo hoort dat ook. Het verhaal over vertraging herken ik niet.' Van Vlier zegt dat het niet aan de universiteit is om hier uitspraken over te doen. 'Verhoudingen en zienswijzen binnen de commissie zijn een interne aangelegenheid. Bovendien opereert de commissie volledig onafhankelijk van het universiteitsbestuur.'

Hoezo leerdoelen? Toen Souffian mijn betoog onderbrak, genoot ik intens

Uit weloverwogen eigenbelang vertel ik mijn leerlingen graag elke les dat lees- en schrijfvaardigheid noodzakelijk zijn voor het menselijk geluk. Zelden overtuig ik ze met argumenten. Daarvoor lijdt hun uitdijende spaghettiklomp nog te zeer onder het juk van een ongeremde hormonenheerschappij. Je schiet eerder in de roos door ze experience-based hun leerresultaten zelfstandig te laten processen, zoals we dat op de opleiding noemen. Ik weet zelf nog steeds niet wat dit betekent, behalve dat ze volgens mij zelf aan de slag moeten en niet van mij moeten aanhoren hoe belangrijk een actieve zin is.

Daarom begin ik sinds kort elke les met een mini-schrijfpdracht die op de lachspieren mag werken: 'Omschrijf hoe je je voelt vandaag aan de hand van een toiletartikel.' Zo schenken we elkaar soms literaire kleinoden, waarvan ik de beste noteer in het Nobelprijsschrift der Onmondigen, dat ik plechtig heb beloofd op te sturen naar Zweden, zodra het vol is. Ik probeer daarbij niet te coulant te zijn, want de Nobelprijsc commissie is allicht bijzonder streng, dus we moeten ons uiterste best doen. En schrijven dat ze doen! Soms vinden we inderdaad een zin die warempel in het uitverkoren schrift mag: 'Sommigen zagen vanochtend hoe de zonnestralen alle schapenwolkjes kietelden in een zacht morgenrood, maar ik zag alleen een geelbruine natte scheet die de hemel bevlekte.'

Of deze ontroerende kwam er ook in: 'De verullende stoom uit mijn douchecabine zou ik de wijde wereld willen inblazen als een voorlopige beschermklaag tegen alle vooroordelen van vandaag.'

Toch kon ik het niet laten om deze week mijn les te openen met de *cri de cœur* van Merel Kamp, die in NRC zo verwoed een lans brak voor onbeholpen schrijfonderwijs dat alle dubbelzinnige geneugten van menselijke feilbaarheid met zich meebrengt nu we zo tekstam zijn gemaakt door de bezwerende almacht van AI-fabricaties. En terwijl ik onverminderd mijn toorn uitstortte over deze monstreuze taal-machine en AI-ai jankte als een wolf bij volle maan, werd ik plots in de rede gevallen door een prikkelende vraag. 'Maar meneer, dat taal

'Het werd doodstil in de klas: dit was het wonder van onderwijs'

zich herhaalt, is toch niet erg? Als ik bid zeg ik ook steeds hetzelfde en Allah vindt het ook niet erg.'

Toen was het stil, doodstil, maar ik genoot intens. Is dit niet het waarachtige wonder van onderwijs? Niets maakt mijn baan zo buitengewoon boeiend, zo gigantisch groots, zo waanzinnig wild, als een leerling die vanuit zijn eigen overtuiging je betoog brijant onderbreekt, waarbij iedereen het gewicht van zijn vraag aanvoelt en eerbiedig zwijgt. Dan is er ontmoeting, val ik neer, stijgt hij op, staan we als mens tegenover mens, maakt en nietig, voortjakkend op deze aarde, zoekend naar iets om je aan vast te houden.

Hoe Souffian ditmaal op de gedachte was gekomen dat ik vies zou zijn van repetitief taalgebruik, geen flauw benul. Pubers associëren zo vrijelijk, nog onbestaat door de zon der zekerheid, zoals Henriette Roland-Holst zou zeggen. Maar ik wilde zijn vraag niet links laten liggen en voor we het wisten, zaten we in een verhit gesprek over de waarde van herhaling, taal filosofie, theologie en AI. Als je dezelfde zin uitspreekt, meen je dat dan nog? Kun je AI voor je laten bidden? Of moet je dat als mens tegenover God doen?

De klas was verdeeld en liet elkaar niet uitpraten. Het vroeg dan ook geen geringe inspanning om al hun gretige reacties te bedwingen, maar ik smulde immens. We concludeerden in dat memorabele lesuur dat een mensenmond onmisbaar is voor betekenis, dat er iets bestaat als uit het hart spreken, dat welgemeende taal niet is af te halen en dat mogen mislukken menselijkheid maakt. Apetrots pakte ik mijn Bic-pen, sloeg het Nobelprijsschrift der Onmondigen open en noteerde deze vier conclusies als een prachtig voorwoord. Er volgde een daverend applaus, waarna de bel ging en ik geschrokken zag dat ik al mijn lesdoelen had gemist. Maar ach, wat geeft het, als ik de harten heb geraakt.

Zorgen bij Rechten om dalend aantal PhD's

Door bezuinigingen bij de faculteit Rechten zijn er steeds minder promovendi. Dat is zorgelijk, vindt de faculteitsraad. 'Er valt een gat.'

DOOR VINCENT BONGERS

Het aantal promovendi aan de faculteit Rechten nam in een jaar af van 120,5 fte in 2024 naar 109,9 in 2025, schrijft het rechtenbestuur in een tussentijdse financiële rapportage. Ook het aantal docenten daalt licht. Opvallend is dat het aantal hoogleraren ook met vier fte afneemt. De faculteit moet bezuinigen, want er komt minder geld binnen. De voornaamste oorzaak is dat er fors minder studiepunten worden behaald, doordat er veel meer studenten vroegtijdig uitvallen dan verwacht. De faculteit moest maatregelen treffen om de voorlopig aanhoudende tekorten op te vangen. Veel instituten hebben ervoor gekozen promotieplekken voorlopig niet in te vullen.

In de rapportage staat dat de daling van de bezetting 'in lijn is met de begroting' voor 2025. In dat stuk is een bezuiniging van vier miljoen verwerkt. 'De faculteit is erin geslaagd om deze taakstelling te realiseren.' In 2024 werd duidelijk dat het aantal promovendi mogelijk zelfs met de helft zou afnemen. In de komende tijd zal het faculteitsbestuur 'extra aandacht hebben voor de lange termijn-effecten van de taakstelling op de wetenschappelijke bezetting, met name de scherpe daling van het aantal promovendi'.

Personeelsraadslid Lotte Baas (Progressieve Partij) maakte zich zorgen over de ontwikkeling rond promovendi. 'De daling heeft financiële gevolgen maar het speelt ook op niveau van werkverdeling', zei ze. 'Er valt natuurlijk een gat als er minder promovendi zijn en er ook in de toekomst minder worden aangenomen.'

Vanwege de bezuiniging kregen de afdelingen minder geld, legde Mariska Costeris, de financiële controller van de faculteit, uit. Om dat op te vangen 'zie je dat de afdelingen voor al de keuze maken om tijdelijke rollen niet in te vullen. Dat effect zie je nu terug in de cijfers en is minder welkom als het gaat om de vergoeding per promotie (er is een premie van 83.000 euro van de overheid per afgeronde promotie, red.). Maar begeleiding van promotie heeft ook effecten op de werkdruk.'

De faculteit heeft er verder voor gekozen om het toewijzen van de zogenoemde Meijersbeurzen voor een aantal specifieke promotieplaatsen tijdelijk stop te zetten. 'Daardoor zijn er ook minder promovendi, dat aantal was naar verhouding ook wel een beetje hoog. Maar de continuïteit van afdelingen moet ook gewaarborgd worden.' De problematiek heeft dan ook 'de aandacht van het bestuur'. Uit de cijfers blijkt overigens dat in 2025 de faculteit een negatief resultaat had van 1,3 miljoen euro, dat is vier ton minder negatief dan begroot.

Spui onvoldoende toegankelijk voor studenten met beperking

Het onlangs geopende Spuigegebouw in Den Haag is onvoldoende toegankelijk voor studenten met een beperking, stelt studentenpartij DSP-SC. Gebrekkige navigatie en beperkte lifttoegang zorgen voor obstakels.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO: MARC DE HAAN

Volgens studentenpartij DSP-SC is het Haagse Spuigegebouw niet goed toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking. 'Hoe kan het dat er geen braille en geen lijnen op de grond zijn voor studenten met een visuele beperking', vroeg raadslid Elise Gosselin maandag tijdens de vergadering van de universiteitsraad.

'Hun LU-Card laat hen ook slechts de lift tot de tweede verdieping gebruiken. Om naar andere verdiepingen te kunnen, heb je een pas nodig die alleen medewerkers hebben.'

'Het gebouw is totaal niet toegankelijk voor mensen met een beperking', vervolgt Gosselin. 'Ze moeten hulp vragen aan medewerkers om deuren te openen en toegang tot de liften te krijgen. Het is erg vervelend dat er vooraf geen check is gedaan door studenten. Hoe kunnen we

dit zo snel mogelijk oplossen?'

'Bij alle vastgoedprojecten moet worden gekeken naar fysieke toegankelijkheid', antwoordde Timo Kos, vice-collegevoorzitter. 'Dat is verplicht vanuit de wet. Wij maken gebruik van de internationale toegankelijkheidsstandaard IPS. Bij de oplevering van het Spuigegebouw heeft onze eigen afdeling Veiligheid, Gezondheid en Milieu deze vereisten nagelopen.'

Kos vertelde dat uit deze check ook verbeterpunten naar voren zijn gekomen. 'Een deel van de punten die jij nu noemt, is al opgelost, zoals de liften. Inmiddels kan iedereen die om welke reden dan ook niet met de trap omhoog kan naar de derde, vierde en vijfde verdieping zonder extra passen. Dat was inderdaad eerst niet goed ingesteld.'

Ook beloofde Kos studenten en medewerkers mee te willen nemen in de toets op toegankelijkheid. 'We willen daar samen doorheen lopen en kijken waar er nog verbeterpunten zijn.'

Gosselin noemde ook dat mensen met een visuele beperking moeite hebben met navigeren in het Spuigegebouw. 'Er zijn geen tactische richtingslijnen op de vloer, mensen verplaatsen constant tafels en stoelen, dus veel van hen hebben problemen met lopen.'

Kos benadrukte dat braille niet wettelijk ver-

plicht is in het gebouw. 'In geen van onze gebouwen is momenteel braille aanwezig. Het Spuigegebouw heeft echter grote vloeroppervlakken, waardoor navigeren voor mensen met een visuele beperking extra uitdagend kan zijn. Daarom lijkt het me goed om samen met hen te bekijken of we braille hier alsnog moeten toepassen, en mogelijk ook in andere gebouwen. Niet alles zal per direct oplosbaar zijn, dat vergt enige tijd. We zijn sowieso nog met een hele lijst van verbeterpunten bezig in het hele gebouw voor alle gebruikers. Maar deze moeten wel met voorrang worden opgepakt.'

Op de vraag hoe het college in de toekomst wil voorkomen dat mensen met een beperking weer zelf aan de bel moeten trekken - 'een extra mentale belasting' - zei Kos: 'We hebben met ons eigen bureau hier beleid op gemaakt, maar dat zou ik graag actualiseren en elke paar jaar willen evalueren om te blijven verbeteren. Toegankelijkheid staat altijd op de agenda van het ontwerpteam. Dat moet je inderdaad niet altijd doen met de mensen die er last van hebben als het niet goed gaat, dat hoort gewoon in je beleid te zitten. Maar dat herijken en evalueren lijkt me iets wat je juist doet met de mensen die er de meeste ervaring mee hebben.'

Voor twee euro per uur doet de mentor het niet

Studentmentoren haken vaak af vanwege de lage vergoeding. Voortaan worden ze ingedeeld in twee categorieën: een vrijwillige rol en een betaalde functie met extra verantwoordelijkheden.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Leden van de studentenpartij DSP-SC was ter ore gekomen dat studentmentoren niet langer betaald zouden krijgen, maar rector Sarah de Rijcke kon daar kort over zijn. 'Dat klopt gelukkig niet.' Wel gaat er iets veranderen in het mentoraat, zei ze maandag tijdens de universiteitsraadsvergadering.

'Er zijn twee manieren om studentmentoren te

vergoeden', vertelt de rector. 'Dat is of als vrijwilliger of als studentassistent via JobMotion. Daarover is terecht gezegd dat je niet de ene studentmentor kunt vergoeden met een vrijwilligersvergoeding en de ander met een salaris.'

Vanaf nu gaat de universiteit werken met een 'lichtere en een zwaardere variant'. 'Bij de lichtere variant helpt de studentmentor vooral met het wegwijs maken en de binding van studenten, daarbij hoort een vrijwilligersvergoeding. In de zwaardere variant komen daar inhoudelijke verantwoordelijkheden bij: studenten helpen met studievaardigheden en cognitieve vaardigheden. Dat is een mentoraat dat ingevuld wordt door een studenttutor met een aanstelling als studentassistent via JobMotion.'

Michel Vermeer, DSP-SC: 'Wat is de betaling nu precies?' Dat weet De Rijcke niet uit haar hoofd, antwoordt ze.

'Daar heb ik persoonlijk ervaring mee', zegt Renske van Gulijk van studentenpartij PBMS. 'Ik ben mentor geweest. Eerst kreeg ik nog een studentassistent-loon, maar dat werd verlaagd naar een vrijwilligersloon. Dat is dus twee euro per uur. Vooral bij informatica zijn er heel weinig mensen überhaupt nog geïnteresseerd in het mentorschap. Het is superleuk, maar eerst hadden we een mentorgroep met 15 studenten, maar nu krijg je er al snel 30 of 40, omdat er te weinig mentoren beschikbaar zijn.' De Rijcke: 'Hopelijk helpt het onderscheid om het beter te doen. Ik denk dat dit een stap in de goede richting is.'

Oefening bij de Nationale Weerbaarheidstraining. Beeld Defensie

Is dit de taak van de universiteit?

Moeten we waken over het land of over de academische vrijheid? Een nieuwe minor, inclusief reservistenopleiding, waarin de universiteit samenwerkt met Defensie leidt tot discussie. Mare organiseerde een debat tussen Frans Osinga ('We moeten nu eenmaal opschalen') en Josette Daemen ('Dit is problematisch').

DOOR VALÉRIE KRAH
FOTO'S: MARC DE HAAN

Aankomend studiejaar lanceert de Universiteit Leiden drie nieuwe minoren die in het teken staan van veiligheid en weerbaarheid. 'Die zijn bewust opgezet met een vernieuwende didactische aanpak die academische verdieping, praktijkervaring en reflectie combineert', aldus de website. 'Zo begrijpen studenten niet alleen wat nationale veiligheid is, maar ook hoe het is om er zelf onderdeel van te zijn.' Onderdeel van de minor Defensie en Nationale Veiligheid is de opleiding tot reservist onder de noemer de 'nationale weerbaarheidstraining', ter waarde van vijftien studiepunten.

Volgens Frans Osinga, hoogleraar War Studies, past de minor 'in het tijdsbeeld waarbij we ervan bewust zijn dat de veiligheid van Europa en Nederland onder druk komt te staan'. Maar universitair docent bestuurskunde en politiek filosoof Josette Daemen heeft haar bedenkingen. Want, zo vroeg zij zich onlangs af in haar column in NRC: 'Dient die Nationale Weerbaarheidstraining voor studenten echt hun intellectuele ontwikkeling, of toch vooral... de nationale weerbaarheid?'

Op verzoek van Mare gaan de twee in debat. 'Het is primair de agenda van de overheid die met deze minor gediend is', zegt Daemen in een ruimte van het Wijnhavengebouw. 'Ik begrijp de zorgen niet helemaal', reageert Osinga. >

Frans Osinga

Hoogleraar War Studies Frans Osinga (1963) startte zijn carrière op de Koninklijke Militaire Academie

- Van 1987-1994 diende hij in een aantal NF-5 en F-16 squadrons. Na zes jaar vliegen werd hij instructeur van F-16 piloten. Hij was commodore in de Nederlandse Koninklijke Luchtmacht
- Van 2007-2010 was hij universitair hoofddocent bij de Nederlandse Defensie Academie.
- In 2010 werd hij benoemd tot hoogleraar krijgswetenschappen.

Stelling 1: Universiteiten moeten nooit samenwerken met Defensie

Daemen: 'Ik ben boven alles een pluralist, en ik denk dat het publieke belang bestaat uit verscheidene waarden en dat we die allemaal heel goed in het oog moeten houden. Het is niet de taak van de universiteit om zich voor het karretje van de overheid te laten spannen en de weerbaarheid te vergroten door reservistenopleidingen laagdrempeliger te maken.'

Osinga: 'Ik ben juist blij dat er mensen worden opgeleid op het gebied van veiligheid en weerbaarheid. Zo kunnen ze kritisch reflecteren op de krijgsmacht en internationale veiligheid. Deze minor leidt niemand op tot krijger; je leert niet hoe je als soldaat oorlog moet voeren. Ik vind juist dat we vanuit onze academische kennis een bijdrage leveren aan het kritische reflectievermogen van mensen die eventueel reservist willen worden.'

Daemen: 'De universiteit zou primair verantwoordelijk moeten zijn voor zuivere kennisgeving, zonder daarbij enige bias op te lopen. Maar steeds meer technische universiteiten sluiten contracten met de wapenindustrie en Defensie om nieuwe wapens te ontwikkelen. Maar hoe meer samenwerkingsverbanden er zijn...'

Osinga: 'Mag dat niet?'

Daemen: 'Ik ben niet tegen elk individueel samenwerkingsverband, maar de tendens waarbij die samenwerking steeds inniger wordt en deze via financiering steeds meer verknoopt raakt, vind ik het wel degelijk problematisch.'

Osinga: 'Hoe sta jij dan tegenover financiering vanuit de private sector of de farmaceutische industrie?'

Daemen: 'Ik zie dat deze minor een voortzetting is van eerdere ontwikkelingen. Maar ik vind dat je ook bij die andere samenwerkingen een kritische noot kan plaatsen. Dat de universiteit steeds meer is gaan opleiden voor datgene waar behoefte aan is en onderzoeken doet vanwege de vraag naar innovatie, vind ik ook al ten koste gaan van de academische vrijheid.'

Osinga: 'Je wilt toch als onderzoeker impact hebben? Zowel maatschappelijk relevant onderzoek doen als maatschappelijk relevant onderwijs geven?'

Daemen: 'Tot op zekere hoogte. Onze primaire verantwoordelijkheid is zuivere kennisvorming die niet altijd is gedreven vanuit "het nut". Dat moeten we echt bewaken. Juist omdat we nu zo'n sterke tendens zien om de universiteit ten dienst te stellen aan het "hogere doel": de nationale veiligheid.'

'Het onderwijs en de academie verbinden zich meer met de samenleving, misschien ook meer met de over-

heid. Dat doet iets met je institutionele autonomie.

Hoe kleiner die institutionele autonomie, hoe kleiner jouw academische vrijheid en hoe minder je die zuivere kennis kunt nastreven.'

Osinga: 'Er is altijd een heel innige relatie geweest tussen universiteiten en de overheid. Het feit dat wij een magnetron of GPS hebben, dat komt daar allemaal uit voort. De meeste universiteiten willen overigens niet direct bijdragen tot wapenproductie of wapenontwikkeling.'

Daemen: 'Maar de technische universiteiten toch wel?'

Osinga: 'Nou nee, het gaat om componenten, radio-technologie, sensortechnologie. Wij werken in Leiden bijvoorbeeld aan een quantumcomputer. Die vindt Defensie zeker interessant. Maar ook al zou het geld aantrekkelijk zijn voor de universiteit, die zal een mogelijke samenwerking heel kritisch toetsen. Want je wilt inderdaad, wat jij terecht zegt, die academische onafhankelijkheid waarborgen. En je wilt ervoor waken dat jouw onderzoek wordt omgezet in een wapensysteem dat effecten gaat genereren waarvan je zegt: "Wacht even, dat is niet legitiem."

Daemen: 'Maar dat is iets anders dan dat je je via de universiteit kan inschrijven voor de Nationale Weerbaarheidstraining. Voor studenten die een academisch interesse hebben in defensie, vind ik het helemaal goed.'

Josette Daemen

Universitair docent bestuurskunde Josette Daemen (1993) studeerde politicologie in Leiden en promoveerde daar op een politiek-filosofisch proefschrift over hoe veiligheid zich houdt tot vrijheid en gelijkheid

- Ze was postdoctoraal onderzoeker binnen het Instituut Bestuurskunde en is leider van het onderzoeksproject 'Fair educational assessment in the age of AI'
- Van 2022-2025 was ze columnist bij Mare. Sinds 2026 schrijft ze tweewekelijks een column in NRC

Maar het is niet de taak van de universiteit om een gateway te zijn waardoor studenten direct doorstromen tot reservist.'

Stelling 2: Met kaart en kompas lezen hoor je geen studiepunten te verdienen

'Ik doe het nu niet om je te confronteren', zegt Daemen, terwijl ze voorzichtig een briefje uit haar broekzak haalt. 'Maar ik heb op de website van de minor gekeken en daar staat: "Je leert kaart en kompas lezen en militaire EHBO." Het klinkt wel echt veel meer hands-on dan "kritisch reflectievermogen". Ik zeg niet dat het geen nuttige vaardigheden zijn, maar ik vind het apart dat je daarmee academische studiepunten kunt verdienen.'

Osinga: 'Oké, daar ga ik niet over. Wij bemoeien ons niet met de invulling van het stagegedeelte. Die vijftien EC, dat is *scratching the surface*. Ze maken kennis met die vaardigheden, maar daarna kijken ze ook in de organisatie. Ik zie geen verschil met studenten die stagelopen bij Defensie of de politie.'

Daemen: 'Het verschil is dat je in deze minor de boodschap meekrijgt dat je uiteindelijk moet gehoorzamen, terwijl in de academische wereld de boodschap toch vooral is: altijd kritisch zijn. Ik vind de vergelijking met een normale stage niet helemaal opgaan, omdat in dit

geval de overheid een programma heeft opgezet en universiteiten heeft gevraagd of ze willen meedoen. Het is niet dat een student zelf met het idee komt om ergens stage te lopen.'

Osinga: 'Het is niet pief-paf-poef. Het is juist: wat zijn de juridische en ethische kaders die de inzet van de krijgsmacht omgeven? Hier zit ook een bestuurskundig aspect in. Hoe wordt er leidinggegeven vanuit de politiek aan de krijgsmacht? Hoe vindt besluitvorming plaats? 'Daarmee krijgen studenten dus een veel breder perspectief op de krijgsmacht en eventueel ook het reservisme. En als dat hen niet bevalt, worden ze geen reservist.'

Stelling 3: Nederland heeft nu eenmaal meer reservisten nodig

Osinga: 'Nederland is laat, we moeten opschalen. Dat kan door middel van dienstplicht, maar dat is een verregaande stap. De overheid wil de jongere generatie daarbij betrekken en probeert het personeelsbestand aan te vullen met reservisten. Het is een inhaal-slag, want we hebben een decennium lang de signalen gebagatelliseerd.'

Daemen: 'Maar we hoeven er dus niet geheimzinnig over te doen dat de minor vanuit Defensie wordt ingezet als een middel om reservisten te werven.'

Osinga: 'Wat we aanbieden aan inhoudelijke kennis is tot stand gekomen door onafhankelijk onderzoek, dus wat is nou het probleem?'

Daemen: 'Ik snap wel degelijk dat de nationale veiligheid versterkt moet worden. Maar veiligheid heeft ook de neiging om een soort van allesverzengende waarde te zijn. Het heeft een heel sterkemotionele component. Als we zeggen: "Onze veiligheid staat op het spel", delven andere waarden makkelijk het onderspit. We moeten ervoor waken dat die veiligheid niet die andere liberaal-democratische waarden in de verdrukking brengt.'

Osinga: 'Weet je hoeveel wij aan Defensie spenderen per hoofd van de bevolking?'

Daemen: 'Nee.'

Osinga: 'Evenveel als de verzekeringspremie voor je auto.'

Daemen: 'Ik heb geen auto, dus ik weet niet hoeveel het is.'

Osinga: '1200 tot 1500 euro per jaar.'

Daemen: 'Dat is toch aardig wat!'

Osinga: 'Voor veiligheid?'

Waarom gaan mensen in het openbaar met elkaar op de vuist? Om dit te onderzoeken bekeek hoogleraar geweld en ordehandhaving Don Weenink honderden video's uit binnen- en buitenland waarin mensen elkaar pijn doen. Hij zoekt de momenten waarop mensen besluiten om geweld te gaan gebruiken - en een weg naar geweldloosheid.

Waarom vechters vechten

November 2021, Rotterdam. Mensen gooien met stenen en vuurwerk. Jongeren gaan in gevecht met agenten en juichen om hun angst. Weenink bestudeerde video's van een gewelddadige situatie die ontstond toen jongeren en hooligans gingen demonstreren tegen onder andere de herinvoering van de avondklok.

Waarom spreken groepen, zoals de mannen in Rotterdam, met elkaar af om te gaan vechten? Door het plegen van geweld komen ze erachter of ze de ander kunnen overwinnen, pijn kunnen doen en zelf de pijn kunnen doorstaan.

Zelfs al vormt iemand geen bedreiging meer, kan het zo zijn dat de ander toch door blijft trappen. De onderzoeker vond dat, bij jongeren, de kans op dit soort eenzijdig geweld meer dan tien keer zo groot wordt als één van de partijen op de grond ligt.

In sommige delen van de wereld kan diefstal leiden tot dodelijk geweld. In zijn onderzoek naar lynchpartijen in Pakistan zag Weenink hoe iemand werd gedood nadat 'Dief! Dief!' werd omgeroepen door de luidsprekers van een moskee. Vooral als ergens schaarste heerst, wordt diefstal gezien als een ernstige overtreding.

Geweld kan dus ook een vorm van informele handhaving zijn, op plekken waar mensen geen vertrouwen hebben in (het optreden van) de politie.

Wanneer wordt een conflict gewelddadig?

Tijdens ruzies schreeuwen mannen steeds dezelfde beledigingen naar elkaar. Dit gaat zo een tijdje door, en stopt pas als iemand een waarschuwing geeft en duidelijk maakt dat hij geweld gaat gebruiken als de ander niet naar de waarschuwing luistert.

Voor jongeren is de chaos die ontstaat bij een conflict met de politie iets om te vieren. Met geweld wordt gedragsverandering afgedwongen. De politie moet zich terugtrekken, de geweldplegers zijn nu de baas. Geweld kan zo een manier zijn om de vernedering die jongeren vaak voelen tijdens interacties met de politie te verhelpen.

Er is ook hoop: in driekwart van de video's grepen omstanders in. Tijdens ruzies in het openbaar gingen ze in een kring rondom het conflict staan. Opvallend: door elke deelnemer die erbij kwam, werd de kans dat de omstanders zouden ingrijpen twee keer groter. Dit is tegengesteld aan het algemeen bekende omstandereffect.

Don Weenink hield zijn oratie, Keerpunten naar geweld(loosheid), op 2 maart.

Blauwborst (Foto Francesco Veronesi),
Nachttegaal (Foto Kev Chapman)
Roodborst

Vogels fluiten niet

Koerende duiven, scheldende eenden en schreeuwende scholeksters: als het gaat om vogelgeluiden is er vooral nog veel onbekend, schrijft gedragsbioloog Carel ten Cate. *Mare* ging met hem vogels kijken én luisteren. 'Er zijn nog veel open vragen.'

DOOR MARK REID

Welke soorten leren zang aan en welke niet? vraagt Carel ten Cate zich hardop af, terwijl hij met een verrekijker om zijn nek door het Wijkpark in de Merenwijk loopt. 'Ik heb er jarenlang onderzoek naar gedaan', zegt de emeritus hoogleraar gedragsbiologie. 'Ik heb samengewerkt met taalkundigen en muziekwetenschappers om te kijken of hoe vogels leren zingen lijkt op hoe wij taal leren of muziek maken. Ik kreeg daar altijd veel vragen over, dus heb ik er een cursus aan gewijd. Toen dacht ik: als er zoveel mensen diezelfde interesse hebben, waarom zou ik het dan niet eens opschrijven?' Dat boek werd *Vogelgeluiden ontrafeld*, waarin Ten Cate aan de hand van de nieuwste wetenschappelijke kennis alle aspecten van vogelzang en andere vogelgeluiden afgaat: hoe leren vogels zingen, waarom hebben sommige een groter repertoire dan andere, en wat betekenen al die geluiden eigenlijk? Met het begin van de lente vertonen de bomen en struiken in het park de eerste groene blaadjes, met daartussen een groot aantal heen-en-weer fladderende en fluitende vogels. 'Strikt genomen is fluiten geen goede naam voor wat vogels doen', vertelt Ten Cate. 'Dat is lang onduidelijk geweest omdat je niet vanaf de buitenkant kan aflezen hoe dat geluid precies gemaakt wordt, maar het is wat anders dan wat wij doen met onze lippen als we fluiten. Het lijkt meer op hoe wij praten, met onze stembanden. Vogels gebruiken daarvoor een speciaal orgaan, de syrinx, maar dat zit in tegenstelling tot onze stembanden juist onderaan de luchtpijp.' Boven in een boom begint een tijtjaf aan een demonstratie van zijn syrinx. Voor sommigen misschien een irritant en monotoon deuntje ('TJIF-TJAF'), maar schijn bedriegt. 'Ook in de zang van de tijtjaf zit variatie. Hij begint de zang soms wat krassend. Of hij dat doet en hoelang hij doorgaat met tijtjaffen kan andere vogels iets vertellen over de eigenschappen van het zingende dier.' Dat de zang eenvoudig is, wil niet zeggen dat het niet is aangeleerd, zegt de bioloog. 'Het is vaak wel zo: hoe complexer de zang, hoe groter de

kans dat die geleerd is. Bij soorten als de nachtegaal waar een individuele vogel meerdere liedjes kan hebben en de zang ook per vogel verschilt, is het heel waarschijnlijk dat leren daarbij een rol speelt. Maar dat geldt waarschijnlijk ook voor de tijtjaf. Als je die zou laten opgroeien bij een andere soort, zou die dat geluid gaan overnemen.' Kan Ten Cate na zo veel jaren onderzoek nog ontspannen naar vogels luisteren? 'Ik ben natuurlijk wetenschapper, maar tegelijkertijd ook liefhebber. Ik geniet er nog steeds van. De zang van de roodborst en nachtegaal is heel mooi en gevarieerd, en ook de merel kan prachtige zang laten horen. De wetenschap maakt me wel meer bewust van alle variatie. Ik ga toch op andere dingen letten dan wanneer ik die kennis niet zou hebben.' Onderzoek naar vogelgeluiden is nog vrij jong. Hoewel de mens allang de geluiden aan de vogels weet te koppelen, was systematische studie niet of nauwelijks uit te voeren zonder opnames. Pas vanaf de jaren zestig en zeventig werd dit makkelijker dankzij de draagbare bandrecorder, en in recente jaren is het met digitale hulpmiddelen eenvoudiger dan ooit om de zang op te nemen en te analyseren. Vooral het omzetten van een geluidsopname naar een sonogram, een grafische weergave van de zang, maakt nieuw onderzoek mogelijk. Daarmee werd het mogelijk om subtiele verschillen in zang te ontdekken, exacte duur van elementen in een roep te meten en de verschillende boventonen met elkaar te vergelijken; een schat-kist aan informatie voor de ornitholoog. In het park hoort Ten Cate tussen het gekwetter van vele zangvogels en de roep van een luidruchtig overvliegende scholekster ook het herhaaldelijk koeren van een Turkse tortel. Die door hem veelvuldig bestudeerde duivensoort heeft net als de tijtjaf een oegenschijnlijk eentonige roep. 'Er is veel meer variatie dan wij horen in vogelgeluiden. Sommige klankvarianten vallen voor ons pas op als je ze visualiseert in een spectrogram. Maar vogels horen al die kleine variaties wél, en aan de hand daarvan kunnen ze elkaars kwaliteiten bepalen.' Zo zijn er meer openbaringen in Ten Cates boek.

Zo blijkt het klassieke beeld dat het mannetje zingt om een territorium af te bakenen en een partner aan te trekken niet helemaal meer te kloppen. 'Van oudsher was het zo dat kijken naar vogels vooral een Europese en Noord-Amerikaanse aangelegenheid was. In die gebieden zie je dat bij de meeste zangvogels alleen het mannetje zingt. Dat heeft heel erg sterk het beeld bepaald, ook toen wetenschappers naar andere streken gingen. Ook omdat de sekse van zangvogels op het oog niet goed te onderscheiden is, nam men aan dat als een vogel aan het zingen was, het een mannetje was.' Een paar roodborstjes landt vlak voor Ten Cate op het pad. Toevallig, want juist van die soort is al langer bekend dat zowel het mannetje als het vrouwtje zingt. Dit paartje zwijgt echter. Na even naar de wandelaars te hebben gekeken, vliegen ze de struiken weer in. 'Roodborstjes werden gezien als uitzonderingen. Maar toen er meer onderzoekers kwamen die naar tropische streken gingen, zagen ze daar dat er veel meer soorten zangvogels waren waarbij beide seksen zongen. En dat heeft er toe geleid dat we meer zijn gaan kijken naar de soorten hier, zoals de pimpelmees. Toen bleek dat bij de meerderheid van de vogelgeslachten de vrouwtjes toch kunnen zingen.' Hoewel het nog steeds geldt dat vooral het mannetje zingt om zijn territorium te verdedigen, weten biologen nog niet waarom vrouwelijke pimpelmezen zingen of roepen. 'Ze doen het vaak op andere tijdstippen dan mannetjes, dus heeft het waarschijnlijk ook een andere functie. Het kan een rol spelen bij de communicatie tussen beide partners, of juist met andere vrouwtjes. Die roepgeluiden zijn vaak ook veel zachter. Communicatie tussen twee partners hoeft niet iedereen in het bos te horen en die zijn dus veel moeilijker te onderzoeken.' Wat duidelijk wordt uit het boek is de enorme omvang en variatie aan vogelgeluiden en hoe weinig - ondanks al het onderzoek - wetenschappers daar nog van snappen. Van de ongeveer 11.000 vogelsoorten behoren er ruim 5000 tot de zangvogels. Alleen al van die groep is er volgens Ten Cate minder dan 1 procent echt onderzocht. Er valt dus nog genoeg te ontdekken. Zo vond Ten Cate een aantal jaar terug een opname van een Australische muskuseend die menselijke spraak wist na te doen. Een unicum, want er waren niet eerder eenden waargenomen die geluid konden nabootsen. Dit exemplaar zei: 'You bloody fool!' 'Ik denk dat er nog meer verrassingen te vinden zijn', vertelt de hoogleraar. Hij wijst naar een paar luidruchtige halsbandparkieten in een boom. 'Die behoren tot de papegaaien, een groep die heel veel variatie in geluiden heeft. Zelfs zo gevarieerd dat het heel lastig is om grip te krijgen op wat het allemaal betekent. Je moet precies weten wanneer en in welke situatie een vogel zo'n geluid maakt. Observatie is het startpunt van onderzoek. Dat is niet simpel: luisteren en nagaan of je het kan koppelen aan bepaalde omstandigheden en reacties van andere individuen, opnames terugspelen en kijken hoe vogels reageren. Er zijn nog veel open vragen te beantwoorden.'

Carel ten Cate, *Vogelgeluiden ontrafeld*:
Waarom, hoe en waarover vogels zingen en roepen. Te koop vanaf 14 april, € 29,95.
KNNV Uitgeverij

Pimpelmees (foto: Charles Sharp)
Zanglijster
Grote karekiet

Rechten wil toelatingseis voor hbo'ers verspoelen

Rechten wil de toelatingseis voor hbo'ers versoepelen: voor de bachelor hoeven ze niet langer een vwo-certificaat Nederlands te hebben. De faculteitsraad is kritisch. 'Wees zo restrictief mogelijk.'

DOOR VINCENT BONGERS

Hbo-studenten die na het behalen van hun propedeuse de Leidse bachelor rechten willen volgen, kunnen dat alleen doen als ze het eindexamencertificaat vwo Nederlands halen. Deze regeling uit 2017 is een drempel voor overstappers, ook omdat zij zich maar tot 31 december van het kalenderjaar - voordat ze aan de bachelor willen beginnen - kunnen aanmelden voor het examen. Het faculteitsbestuur wil de certificaat-eis schrappen voor hbo-studenten die hun propedeuse in een jaar halen. 'Wij voelen nadrukkelijk de maatschappelijke wens om de wissel tussen hbo en wo te faciliteren', zei vice-decaan Jan Crijns maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering. 'We zijn heel restrictief in vergelijking met onze zusterfaculteiten', voegde Michael Klos, opleidingsdirecteur van de bachelor, daaraan toe. 'Geschikte studenten komen nu niet naar ons. We willen voor de dertig tot veertig procent hbo'ers die in een jaar hun p halen een uitzondering maken.' De versoepeling gaat 'niet tot een stortvloed aan studenten' leiden, verwacht Klos, maar waarschijnlijk enkele tientallen extra eerstejaars. Het voorstel is opvallend, want de faculteit neemt juist een taaltoets bij eerstejaars af omdat hun beheersing van het Nederlands vaak onvoldoende is. Het bestuur schrijft dat 'studenten met als vooropleiding hbo-p gemiddeld iets sneller afstuderen dan de vwo'ers en ook schrijven ze zich minder vaak uit zonder diploma'. Maar dat zijn dus studenten die aan de eis van Nederlands op vwo-niveau hebben voldaan. Voordat die voorwaarde bestond, behaalden hbo-studenten zonder vwo-diploma 'gemiddeld iets slechtere studieresultaten: zij studeerden minder vaak binnen vier of vijf jaar af, en vielen vaker uit. De meerderheid maakte de opleiding uiteindelijk wel af.' De faculteitsraad is niet enthousiast. 'Het is mooi dat studenten kunnen stapelen', zei personeels-raadslid Bastiaan van Ganzen. 'De angst is dat met deze versoepeling studenten later in de opleiding stranden.' Raadslid Kirsten van der Tol, zelf studieadviseur, vond het helemaal geen goed idee: 'Wees zo restrictief mogelijk. Vaak doet deze groep het redelijk in het eerste jaar, maar later kunnen ze minder goed meekomen.' Studenteraadslid Joep van der Kruik (ONS): 'Er wordt geen onderscheid gemaakt over welke hbo-opleiding deze studenten hebben gedaan. Een hbo-rechtenstudent die 55 punten heeft behaald kan dan niet komen, maar iemand met een p van een niet-juridische hbo wel. Dat is zuur.' Van der Tol: 'De studieadviseurs willen liever alleen studenten met een propedeuse van een juridische opleiding toelaten.' Klos vond dat problematisch. 'Er is een aantal hardcore hbo-rechtenopleidingen. Maar er zijn ook opleidingen met een juridische component die geen rechtenopleiding zijn.' Bijvoorbeeld economie, en die hbo'ers kunnen dan geen fiscaal recht gaan doen. 'We zien de door de raad benoemde problemen ook', reageerde Crijns. 'Vandaar dat er een niet al te ingrijpend voorstel ligt.' Het rechtenbestuur komt nog met een definitief plan. Een mogelijke versoepeling wordt geregeld in de onderwijs- en examenregelingen van de faculteit, en daar heeft de raad instemmingsrecht op.

Hoe ontwikkeling ontaardde in onderdrukking

Nederland wilde Nieuw-Guinea ontwikkelen, desnoods met geweld, schrijft historicus Wim van den Doel in zijn boek *Opheffers*. Die 'zedelijke plicht tot leiding en opvoeding' ontspoorde toen een Leidse jurist orde op zaken moest stellen en er doden vielen.

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO'S ANEFO

Ik heb twee varkens gedood', riep controleur van de Nederlandse overheid Rolph Gonsalves op 9 april 1959 tegen een groep met speren bewapende Dani, een Papoea-stam in de jungle van de Baliemvallei, Nieuw-Guinea. Gonsalves had het echter niet over afgeschoten dieren. Het waren twee Dani die door hem en zijn agenten waren neergeknald. En, dreigde de bestuurder met geweer in de hand tegen de woedende stamleden, hij zou niet twijfelen om weer de trekker over te halen. 'Wie nog durft iets tegen mij te doen, komt maar.' Gonsalves had de opdracht gekregen om orde te brengen in dit onherbergzame deel van de kolonie, schrijft hoogleraar algemene geschiedenis Wim van den Doel in zijn onlangs verschenen boek *Opheffers* over het Nederlandse ontwikkelingsbeleid 1945-1963. De pas 26-jarige bestuurder, die in Leiden rechten had gestudeerd en preses was geweest van Augustinus, was tijdens een van zijn 'pacificatiemissies' in een benarde situatie terechtgekomen. De nadruk van de ontwikkelingshulp was voornamelijk

gericht op Suriname en Nederlands Nieuw-Guinea. Na de officiële onafhankelijkheid van Indonesië in 1949 was Nieuw-Guinea het enige deel van Nederlands-Indië dat nog een kolonie was. Pas in 1962 werd het gedwongen afgestaan. Het idee van ontwikkelingshulp was dat wereldwijde conflicten en oorlogen op de loer lagen als het westen de welvaartskloof niet probeerde te dichten. 'Deze zorg vermengde zich al snel met de angst voor het communisme.' De hulp werd onderdeel van de strijd in de Koude Oorlog. In maart 1959 was de situatie in de onrustige Baliemvallei tot een kookpunt gekomen. Varkens waren zeer belangrijk voor de Dani en juist deze kostbare dieren stierven aan een ziekte. Een dorpshef, Pumansilon, verspreidde het gerucht dat de 'aanwezige blanken in de vallei' de veroorzakers waren van de epidemie: zij moesten worden gedood. Er volgden aanvallen op missionarissen in de regio. Gonsalves moest met een deel van zijn politiemacht orde op zaken stellen. De resident, de hoogste bestuurder in

'Het inzetten van deze piep-jonge bestuurder was een gevaarlijke dwaasheid'

de regio, had hem de opdracht meegegeven 'afdoende en harde maatregelen te nemen'. Het kwam tot een confrontatie. Gonsalves liep op Pumansilon af. Het dorpshef gooide een speer naar de controleur, maar miste. Gonsalves schoot het dorpshef met zijn junglekarabijn een kogel door het hoofd. Ook een adjudant van Pumansilon werd door een van de Papoea-agenten doodgeschoten. Het dreigement om meer Dani neer te schieten was voldoende om de opstand de kop in te drukken. Een tevreden Gonsalves rapporteerde aan zijn baas in hoofdstad Hollandia dat wat er 'gebeurde er zeer toe heeft bijgedragen dat het bestuursprestige aanzienlijk is toegenomen'. De Nederlandse overheid stond voor een onmogelijke opgave in Nieuw-Guinea. Het was een gebied 'ongeveer tienmaal zo groot als Nederland met delen die nog niet in kaart waren gebracht'. Het ontbrak aan voldoende geld en manschappen om grip te krijgen op de kolonie. In Den Haag leefde desondanks het idee dat Nederland een 'zedelijke plicht tot leiding en opvoeding' van de Papoea's had. Om dat voor elkaar te krijgen was de bevordering van de landbouw noodzakelijk. Daarvoor moest er eerst nog veel werk worden verricht, want het 'het bestaan van den primitieve is er een van eindelooze oorlogen en vetes', schreef resident Jan van Eechoud in 1947. 'Gehele gemeenschappen worden gehalveerd door regelmatig terugke rende epidemieën, streken zijn ontvolkt door uitmoording. De strijd om het

bestaan woedt er in alle hevigheid.' Nederland deinsde er niet voor terug om opstandige Papoea's met geweld te onderdrukken. De confrontatie met Pumansilon in de Baliemvallei had Gonsalves ook aangemoedigd om hard te blijven optreden. Er werden lijfstraffen ingevoerd. Een lid van de stam zou tegen Gonsalves hebben gelogen en kreeg van hem "vijfentwintig slagen met de gummistok" op zijn achterwerk. Na deze behandeling viel de man flauw.' De Papoea-agenten gingen arrestanten steeds vaker slaan om ze tot bekentenissen te dwingen. Gidsen over wie Gonsalves ontevreden was, werden afgeranseld. De Nederlanders dwongen Dani te werken aan de voltooiing van een vliegveld in de vallei. 'Dit gebeurde door hen te bedreigen met het platbranden van hun dorpen.' Naast deze misstanden waren er serieuze pogingen om Nieuw-Guinea daadwerkelijk te ontwikkelen. In Koembe, in het zuiden van de regio, werd een polder voor grootschalige landbouw aangelegd, met het idee dat import van rijst niet langer nodig was. 'Bulldozers brommen door de enorme groene vlakten', schreef journalist Bert Lulofs enthousiast in *De Telegraaf*. 'Tijd is geld op Nieuw-Guinea. Twintig eeuwen moeten worden overbrugd; niet te veel plannen meer, maar de hand aan de ploeg. Een aanpak Jan Pieterszoon Coen waardig.' Het leek allemaal goed te gaan in Koembe, maar het project draaide alsnog uit op een sof. De vijand kwam uit de lucht. 'Zwermen waterhoenen' stortten zich op de rijst. 'De vogels drukten met hun gewicht de halmen plat' en vreten ze leeg. De pogingen om de duizenden vogels af te schieten hadden weinig resultaat, 'behalve dat alle munitie in Koembe erdoorheen werd gejaagd'. 'Het was met een diepe teleurstelling de rijsttoest langzaam te zien vernielen zonder in staat te zijn er iets tegen te doen.' Uiteindelijk constateerde de Nederlandse regering dat de resultaten van de ontwikkelingshulp in Nieuw-Guinea mager waren geweest. 'Op economisch terrein denkt de bevolking nog niet verder dan een varken,

dat wil zeggen als we genoeg gegeten hebben, gaan we slapen', zei Marcus Kaisiepo, het Papoealid van de Nieuw-Guinea Raad in 1961. Toch waren er wel degelijk ook positieve punten te noteren. De gezondheidszorg was sterk verbeterd (zie kader). In 1961 waren tientallen ziekenhuizen en poliklinieken in gebruik, 250.000 Papoea's waren tegen malaria beschermd en 400.000 behandeld tegen de uiterst nare bacteriële infectieziekte framboesia, een aandoening die misvormingen veroorzaakte en 'in bepaalde gebieden vrijwel geheel was verdwenen'. Gonsalves werd in 1960 benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. De onderscheiding voor de schietgrage controleur - later werd hij wel omschreven als 'Gunsalvo' of 'Godzelvus' (al noemt Van den Doel die bijnamen niet) - viel niet bij iedereen in goed aarde. Bij de dienst Binnenlandse Zaken in Hollandia werd 'smalend over het "IJzeren Kruis te klasse" gesproken. Een verwijzing naar de onderscheiding die in nazi-Duitsland een belangrijke rol had gespeeld.'

De zuster die als directeur de zorg moderniseerde

Jacoba 'Co' Aalders betekende veel voor de verbetering van de gezondheidszorg in Nieuw-Guinea. Ze werkte, nadat ze daar in 1949 arriveerde, onder zeer zware omstandigheden als verpleegkundige in een ziekenhuis in Manokwari. 'In mei leverde de politie een vrouw bij Aalders af', schrijft Wim van den Doel in *Opheffers*. 'Ze had een slagaderlijke onderarmbloeding omdat haar man met een mes haar hand had willen afsnijden "omdat ze 't eten niet op tijd klaar had". Een kind van een jaar was op haar rug gebonden. "Onder hevig verzet (ze was bang dat ik haar nog verder wilde dood-

maken) kregen we haar met zijn vieren op een stoel op de voorgalerij. Onder gekrijs lukte het mij door vier jongens in bedwang gehouden deze vrouw de slagadertjes te onderbinden en de wond verder te hechten. [...] Van opname was geen sprake, op hoop van zegen liet ik haar dan maar gaan.' Aalders zou de spil in de modernisering van de zorg worden. Ze werd directeur van het Centrale Ziekenhuis van de hoofdstad Hollandia en leidde 'honderden Papoeajongens en -meisjes' op tot verpleegkundigen. 'Het waren deze Papoeaverplegers in het binnenland die een belangrijke rol speelden in de strijd tegen ziek-

tes als malaria en framboesia.' Nederland moest in 1962 Nieuw-Guinea de facto afstaan aan Indonesië. Aalders werd, net als alle Nederlanders, min of meer gedwongen om te vertrekken. 'Het is een zeer trieste tijd. Iedereen is somber gestemd en hoe kan het anders', schreef ze over deze turbulente periode. 'Iedere dag verandert de situatie nu hier. Wij zullen trachten bij de dag te leven: "want iedere dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad".' Op 2 januari 1963 nam Aalders afscheid van haar leerlingen en verpleegsters in Hollandia. Twee dagen later stapte ze op het vliegtuig naar Nederland.

Wim van den Doel, *Opheffers, Nederlanders en de ontwikkeling van de wereld 1945-1963*. Prometheus, 520 pag. € 44,99

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4,500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 7 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Engels, mbo a. *Nederlands, brugklas, mavo-havo. *Nederlands, brugklas vmbo. *Nederlands, Engels, vmbo basis, 3* jaar. **Lei-**

den-Zuid, *4 leerlingen basisonderwijs. ***Alphen aan den Rijn**, twee leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:

Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcjélie van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl

Eise van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Carmen Brouwer (stagiair)
Valérie Kraaij (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen
| Remco Breuker | Tirza de Graaf | Lorenzo Gerritsen
| Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban
| Zahra Menguellati | Marieke Nöthen | Anna Schaafsma

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:

Bureau van Vliet B.V.,
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem,
Telefoon 023-571 47 45,
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter)
| Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmman |
Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

Ongepolijst, maar toch shiny

In haar eerste soloshow *Rof Daaimund* laat Isabelle Kafando zich schaamteloos van haar lelijkste kant zien. 'We hebben allemaal weleens een identiteitscrisis.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO MARK ENGELEN

Een luide stand-upcomedian die vrouwonvriendelijke grappen maakt, een ambtenaar die zijn collega's stiekem hondenbrokjes voert via de dropjespot op kantoor en een praatgrage medereiziger in het openbaar vervoer. Ze komen allemaal langs in de voorstelling *Rof Daaimund* van cabaretier Isabelle Kafando (26), 14 april te zien in de Leidse Schouwburg. Daarin laat Kafando personages elkaar in hoog tempo afwisselen. Het zijn stuk voor stuk mensen die het leven net niet helemaal begrijpen. 'Ze hebben allemaal een eigen crisis, maar ze hebben wel één ding gemeen: alle typetjes lijken er niet heel goed mee om te gaan. Ze laten zich van hun lelijkste kant zien.'

Dat is iets wat mensen volgens Kafando in het echte leven 'terecht' niet vaak doen. 'Ik doe dat heel bewust niet in ieder geval. Maar ik vond het wel heel leuk om tijdens de show te ontdekken: wat gebeurt er als mensen dat wel doen?'

Daardoor heeft ze zichzelf ook van een andere kant leren kennen. 'Wat ik op het podium zeg, zijn vaak dingen die ik denk, maar in het echte leven niet uitspreek. Als het publiek daarom moet lachen, weet ik dat er iets van herkenning in zit. We hebben allemaal weleens lelijke gedachten waarvan we weten dat we die beter voor ons kunnen houden.'

Kafando's eerste soloshow is geen verhaal met een duidelijk begin en einde. 'Ik noem het eerder mozaïekcabaret. Ik denk veel in personages en scènes, die samen weer een verhaal vertellen. Ze lijken allemaal losstaand, maar ze worstelen allemaal met dezelfde problematiek op een andere manier. We hebben allemaal weleens een identiteitscrisis. Kijk naar andere mensen, dan zie je dat iedereen ermee worstelt. Met anderen gaat het altijd slechter en dat kan relativerend werken. Daarmee bedoel ik niet dat je ervan moet genieten dat je buurman alcoholist is en jij niet, maar wel dat we allemaal onze problemen en onzekerheden hebben.'

Volgens de cabaretier past de vorm van snelle sketches goed bij haar leeftijdsgenoten. 'Ik ben snel afgeleid en dat is de rest van mijn generatie ook. De show duurt een uur en twintig minuten, waarin allemaal liedjes, dansjes en scènes voorbijkomen. Dat is erg zwaar, maar door steeds abrupt te schakelen, waardoor je telkens in nieuwe situaties terecht komt, houd ik het vol. Daardoor gaan scènes niet te lang door en zo moet het ook voor het publiek voelen.' In haar duoshow *noob speelt noob* met Laura Bakker sprong ze ook al van typetje naar typetje. 'Ik was dit keer vooral heel benieuwd wat eruit zou komen als ik het in mijn eentje zou

doen.' *Rof Daaimund* is een verwijzing naar *rough diamond*. 'Ik wilde graag een naam die voor mij meer bevat en waar nog zoveel meer onder kan vallen. Zo heb ik mijn alter ego Rof Daaimund in het leven geroepen: ongepolijst, compromisloos, maar toch al shiny.'

Dat compromisloze zit niet alleen in de vorm, maar ook in de inhoud. Kafando's personages manipuleren, overschreeuwen zichzelf of verliezen zich in onzekerheid. 'Zo zit er een meisje in dat belt met een vriend, omdat ze zijn huis wil lenen voor een feestje en geen zin heeft om het bij haar thuis te organiseren. Ze gaat zo ver in haar manipulatie, omdat hij niet meteen ja zegt. De dingen die ze erbij haalt zijn vaak dingen die door je hoofd gaan als je iets gedaan wilt krijgen, maar het gaat te ver om ze uit te spreken. Als je dat wel doet, wat gebeurt er dan? Het is eigenlijk super-treurig, maar toch herkennen we allemaal de strijd om gewoon je zin te krijgen.'

Alle personages hebben wel iets weg van haar, geeft ze toe. 'Er zit zelfs een personage in dat ik zelf ben, ik ben benieuwd of mensen me herkennen.' Dat is ook kwetsbaar. 'Ik vind het lastig om mezelf bloot te geven. Zeker in een soloshow heb je helemaal niets of niemand om je achter te verschuilen. Iedereen weet dat jij die personages hebt bedacht. Het komt uit jouw brein, dus er zit automatisch iets van jezelf in.'

Kafando moest nog 'heel erg uitvinden wat het betekent om solo te spelen'. 'Het is nog steeds een zoektocht. Omdat het zo kwetsbaar is, kun je er niet comfortabel mee worden. Het moet ook een beetje eng blijven. Ik vind iedere avond weer spannend, maar dat is ook goed.'

Ze hoopt dat het publiek door haar voorstelling anders naar de wereld gaat kijken. 'Ik wil dat ze in eerste instantie bijkomen van de wervelwind die over ze heen is gekomen, maar ook de humor van bepaalde situaties beter kunnen inzien. Mensen in het ov praten bijvoorbeeld ook altijd tegen mij. Maar ik herken het ook van mezelf: dat je maar blijft praten om de stilte op te vullen, omdat dat fijner voelt dan ongemak. Terwijl het soms juist beter kan zijn om het ongemakkelijk te laten. Het zou mooi zijn dat je voortaan in het ov zit erom kunt lachen en het typetje erin kunt zien. Ik zou het leuk vinden als we allemaal wat theateraler door het leven gaan.'

Isabelle Kafando, *Rof Daaimund*, Leidse Schouwburg, dinsdag 14 april, 20:15 u., € 24,50

lira fonds

Ben jij wetenschapper en wil je over jouw onderzoek een Nederlandstalig publieksboek schrijven?

Dien dan uiterlijk 30 juni 2025 een aanvraag in voor een Lira Fonds-beurs van €37.500: www.lirafonds.nl

‘Het is alsof je bij een transplantatie naast Johan Cruijff staat’

DOOR TIRZA DE GRAAF
FOTO MARC DE HAAN

Je zit in het studenten-transplantatieteam Caerus. Hoe ziet jullie werkdag eruit?

‘We draaien 24-uurs bereikbaarheidsdiensten, altijd met z’n drieën tegelijk. Twee van ons gaan naar een ander ziekenhuis voor een uitnameprocedure, en één iemand is in het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) als daar een nier binnenkomt.’

‘Het begint met de overdracht van de diensttelefoon. Daarna mag je gewoon naar huis, maar je moet wel binnen een half uur weer in het ziekenhuis kunnen zijn. Bij een transplantie hoor je welke organen er worden uitgenomen en of er bijvoorbeeld internationale teams betrokken zijn. Vervolgens spreek je met

je collega af hoe laat je in Leiden bent om de benodigde spullen op te halen.

‘Je rijdt dan samen naar het ziekenhuis waar de uitnameprocedure plaatsvindt. We nemen speciale bakken mee waar de nieren in gaan en onze perfusiemachines. Die pompen een speciale vloeistof met voedingsstoffen rond waardoor de nieren buiten het lichaam langere tijd in goede conditie kunnen blijven.’

En als jullie aankomen?

‘Dan is het vaak even wachten, omdat de nieren als laatste organen worden uitgenomen. Vervolgens instrueren de chirurgen hoe de nieren moeten worden aangesloten op de machines. Wij houden ook in de gaten of de flow en de parame-

ters goed zijn. Zo’n nier “schrikt” namelijk als hij uit het lichaam wordt gehaald. Vaak vallen de vaten dan dicht, omdat er ineens geen bloed meer doorheen stroomt en omdat ze na uitname meteen in een ijsbad worden gelegd. Het duurt vaak dus even voordat de perfusie gaat lopen. Wij kijken hoe de nieren reageren, of de flow op gang komt, de weerstand goed is en of de temperatuur in orde is.

‘Daarna gaan ze mee met speciaal vervoer naar het ziekenhuis waar de transplantatie wordt voortgezet, en zit ons werk erop. Ondertussen is er dus iemand in Leiden, in het geval dat daar een orgaan binnenkomt. Dat moet opnieuw worden geïnspecteerd, en sta je steriel aan tafel te assisteren bij de beoordeling.’

Wat vind je het mooiste aan je werk?

‘Het is een enorm innovatief vakgebied. Er gaat geen jaar voorbij waarin dit werk hetzelfde is. Die constante vernieuwingen maak je van dichtbij mee.’

‘Sinds kort doet Leiden bijvoorbeeld robotgeleide levende levertransplantaties. Ik ben daarbij geweest, met chirurgen van over de hele wereld die dat hier voor het eerst kwamen doen. Het is misschien moeilijk om daar een voorstelling bij te maken, maar het is alsof de Johan Cruijff van de robotchirurgie speciaal hierheen komt om deze operatie uit te voeren.’

‘Daarnaast vind ik het heel leuk dat je een eigen taak hebt in het hele transplantatieproces. Met een groep ambitieuze studenten ben je echt iets belangrijks aan het doen. ‘De diensten moeten worden gevuld, ook tijdens een feestjes, kerst of oud en nieuw. Maar zo word je wel een heel hecht team.’

‘Bovendien is het ook voor de donor en de nabestaanden mooi. Op deze manier kunnen ze na overlijden, wat natuurlijk heel triest is, toch nog iets betekenen voor anderen. Het is echt heel mooie zorg.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Welke plebejerige pauper heeft mijn fiets gestolen?

Niet eens zo gek lang geleden was ik plots mijn fiets kwijt. Ik had veel te kort geslapen, en was met een zet-mijn-kist-maar-klaar-humeur opgestaan. Met tegenzin had ik mijn beslapen lijf gewassen, me aangekleed en beantwoordde ik al klompjes oud brood naar binnen proppend een rits aan onbeantwoorde appjes.

Eenmaal buiten reikte ik automatisch naar mijn fietsleutel en stak deze in een denkbeeldig fietsslot. Denkbeeldig, want de fiets die ik gisteravond op mijn vaste plek had weggezet, was nergens te bekennen. Ik keek op de klok, en concludeerde dat ik vijf minuten geleden al moest zijn weggefiets. Gelukkig vielen die vijf minuten nog binnen mijn ingecalculerde ‘haastmarge’ (laten we het *girl math* met

verloren tijd noemen).

Als een dolle hond keek ik om mij heen. Gezocht: een simpele, zwarte, doch enigszins gammele oma-fiets. Zo gammel dat die onlangs door een fietsenmaker geweigerd werd, omdat - volgens zijn kosteninschatting - repareren duurder zou worden dan een nieuwe kopen (nog even en ik word communist).

Ik was nu bijna de straat uit en had mijn fiets nog steeds niet gevonden. Maar, zo kwam het in mij op, wellicht dat de winkeliers onder mij de fiets naar de andere kant van de weg hadden gesleept. Voor die zaak woedde immers een koude oorlog tussen het winkelstoepbord en mijn oude barrel. Voor een parkeerplek was alles toegestaan.

Nadat ik de andere kant van de straat ook had afgelopen, tevergeefs, besloot ik mijn verlies te nemen en naar de tram te lopen. Ik kon het niet langer ontkennen: mijn fiets was écht gestolen. Staand in een overvolle tram, begon mijn bloed te koken: welke armoedzaaier, welke drugsverslaafde plebejerige pauper stal er nu weer een fiets? En dan ook nog déze! Een fiets die al half naar de galle-

miezen was en waarvoor je hoogstens vijf smerige tientjes zou vangen.

Later die dag, toen ik voor mijn terugreis weer in een afgeladen tram moest staan, was mijn woede omgezet in frustratie: dat er af en toe iets gestolen wordt in het leven, BEST, maar dat het dan uitge-rekend mijn enige vervoersmiddel moet zijn, dat leverde knap veel gezeik op.

Moest ik elke ochtend en avond nu de tram nemen om daarna nog in de trein van en naar Leiden te stappen? Dan moest ik nóg vroeger op staan, en ik stond al zo vreselijk vroeg op. Of moest ik gewoon meteen een nieuwe fiets gaan kopen? Een tweedehandse bij de fietsenmaker was bovenmatig duur en ik had geen zin om uren door de krochten van Marktplaats te ploeteren om een betaalbare (niet-toch-stiekem-kapotte) fiets te vinden.

Urggg, waarom had ik mij tot zulke onzin te verhouden?

Totdat het me begon te dagen. Af en toe liep dat ene mannetje door mijn straat. Ongewassen en ongeschoren. Stinkend naar urine. Misschien dat hij mij nog wel een fietsje kon verpatsten.

‘Volgens de fietsenmaker was het barrel repareren duurder dan een nieuwe’

Mathijs de Jong is student rechten